

# Srednjeročni program razvoja (1975-1980)

Posamezne krajevne skupnosti že dalj časa pripravljajo osnutke srednjeročnega razvoja skupnosti, pri čemer skušajo vanje vključiti vse tisto, kar je za določeno območje najbolj potrebno... Žal se v osnutkih pojavljajo tudi takšne »skupne zadeve«, ki so bile že predmet dolgotrajnih razprav na raznih nivojih družbenopolitičnega življenja. Znano je, da je marsikateri problem težko zadovoljivo rešiti v okviru določene KS, saj terja nastala problematika vključitev družbenopolitičnih dejavnikov več skupnosti hkrati, v nekaterih primerih celo širše družbenopolitične skupnosti kot tudi občine in republike. Da je tu dogovarjanje precej težje, je v vsakem primeru upoštevati najširše interese. To pa je velikokrat v precejšnjem nasprotju z ozkimi lokalističnimi interesi, pa čeprav so ti na prvi pogled še tako utemeljeni.

V krajevni skupnosti STARA LJUBLJANA so srednjeročni program razvoja sestavili tako, da so ga prilagodili izhodiščem za izdelavo srednjeročnega družbenega načrta občine Ljubljana-Center. Tak način načrtovanja je v krajevni skupnosti novost. Občanom pa omogoča, da delovni ljudje določajo in uskaljujejo družbene načrte, pri čemer so jim znani cilji, ki so sicer jasno začrtani.

Krajanji ugotavljajo, da je osnutek vsekakor potreben, saj nakazuje vse tiste probleme, ki so prisotni že leta nazaj. V krajevni skupnosti je največji problem obnova močno dotrajanih hiš. Marsikatera med njimi je spomeniško zaščitena, kar pa še bolj zapleta položaj, v katerem se nahaja stanovanjski sklad. V dotrajanih hišah je življenje nezno, saj mnoge med njimi nimajo niti sanitarij, kaj šele da bi imele centralno ogrevanje. Če pri tem upoštevamo še dejstvo, da v njih živi veliko onemoglih, smo povedali že pravzaprav vse. Tega problema se zaveda tudi novoustanovljena samoupravna stanovanjska skupnost, ki je v ta namen ustanovila poseben odbor za obnovo. Tak odbor je tudi na nivoju mesta, kar je za reševanje nastalega položaja vsekakor vzpodbudno. Sicer pa so problematika naseljevanja, pogoji življenja in ostali problemi že takšne zadeve, ki so vsem družbenopolitičnim organom dovolj znane. Z njimi se ukvarjajo že vrsto let, ko razpravljajo o ohranitvi starega mestnega jedra. KS ob vsem tem zahteva, da naj se obnova mesta obravnava kot novogradnja. Iz starega dela Ljubljane naj bi se ljudje selili v druge mestne predele, o čemer so mnogi prepričani, da je takšna rešitev vsekakor sprejemljiva. V najožjem delu Stare Ljubljane pa bi bilo treba imeti vrsto uslužnostnih dejavnosti, ki jih sedaj primanjkuje. Stara Ljubljana naj bi bila v bodoče polna manjših gostinskih lokalov, kjer bi gostje preživeli del svojega prostega časa, ki ga zaradi zapore določenih lokalov sedaj preživljajo doma.

V srednjeročnem načrtu so omenjeni tudi številni drugi problemi, ki pa so značilni za večino ostalih krajevnih skupnosti. Tudi tu manjkajo potrebni prostori. V KS ugotavljajo, da bi bilo potrebno akcijo za zagotovitev novih prostorov usklajevati skupaj s dosedanjimi krajevnimi skupnostmi, saj danes 1500 upokojenecv KS Stara Ljubljana ne ve, kje bi preživelo svoj prosti čas. Isto velja tudi za mladino, brez katere ni moč delovati.

Prostor bi morala dobiti vsa društva, klubi, sekcije in družbenopolitične organizacije, ki se sedaj »drenjajo« v nepriemernih prostorih. Skupno s problemom obnovitve stanovanj je treba omeniti komunalno opremljenost, prometne zveze z ostalim mestom in podobno.

Vse to vpliva na življenje krajanov, med katerimi predvsem mladi čedalje pogosteje odhajajo v druge predele mesta. Ostajajo le starejši občani, ki pa tako padejo v breme skupnosti, saj so v tistih letih, ko so najbolj potrebni pomoči bližnjih.

Krajevna skupnost AJDOVŠČINA je v najožjem središču mesta. To pomeni nekaj pred-

nosti. Kljub temu pa so še vedno prisotni problemi, ki jih mora enako kot druge skupnosti v Centru reševati sproti. Tudi tu se dogaja, da kljub dobri volji družbenopolitičnih organizacij prihaja do nepredvidenih zastojev pri reševanju najnujnejših stvari. Dogaja se, da se prav tisto, kar si občani najbolj želijo, ne uresniči. Ljudje zato nočejo sodelovati, saj jih k temu prisilijo pretekle izkušnje. V srednjeročnem načrtu skupnosti je polno problemov, na katere smo opozarjali že v prejšnjih sestavkih. Krajevna skupnost upa, da bo tokrat nekatere med njimi le rešila. Delno zagotovilo je že nov način financiranja, ki predvideva vrsto novosti. Po novem naj bi delovne organizacije prispevale po podpisu ustreznih sporazumov 300 dinarjev na zaposlenega, pri čemer bi tako zbrani denar pritekal v tiste skupnosti, kjer je stalno bivališče zaposlenega.

V srednjeročnem načrtu so tako ponovno navedene naslednje »nerešljive« zadeve: asfaltiranje cest, ureditev odvajanja meteornih voda, pri čemer je treba posebno pozornost posvetiti neurejenim odtokom, ki povzročajo uničevanje poti, cest in podobnih površin za sprehajanje. To je vidno predvsem v Tivoliju, ki ga obiskuje mnogo Ljubljančanov. Ljudje povsem upravičeno izražajo negotovanje, saj v tem primeru ne gre za veliko investicijo. Treba je le nekoliko dobre volje ter primerne organizacije dela, pa bo delo steklo.

V načrtu je ponovno obravnavan tudi promet. Tudi to področje zahteva takojšnjo ureditev. Več o prometu smo pisali že v prejšnji številki Dogovorov, ko smo skušali KS predstaviti kar se da pregledno in nazorno. Dejstvo, da delovne organizacije želijo sodelovati pri reševanju nekaterih problemov, kot npr. pri asfaltiranju platoja za delavskim domom, je dovolj zgovoren dokaz, da se vendarle razvija sodelovanje med KS in delovnimi organizacijami, za kar se družbena skupnost z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami zavzema že vrsto let.

Tudi varstvo otrok zahteva posebno pozornost. Sicer pa je tesno povezano z ostalimi dejavnostmi. V KS ne posvečajo nič manjšo pozornost kulturno-prosvetni dejavnosti, ki ji glede na njeno poslanstvo pripisujejo velik pomen. Pa tudi stanovanjskega vprašanja ne zanemarjajo, saj vedo, da bi jim v prihodnosti sicer delal še večje težave, kot jih že povzroča.

Podobno kot KS Ajdovščina ima tudi KS Gradišče nekatere prednosti zaradi svoje geografske lege. Na svojem južnem delu meji na občino Vič-Rudnik, na zahodnem in severnem delu na KS Ajdovščina in na vzhodu na KS Stara Ljubljana. Gre za področje, ki ne predstavlja zaokrožene celote.

Na območju omenjene krajevne skupnosti posvečajo njeni predstavniki največ pozornosti urejanju prometa, otroškega varstva in z njim povezanim zazidalnim načrtom, ki v svoji prvotni zasnovi, žal, še ni mogel upoštevati vseh bodočih sprememb. Zato ga bo treba nujno spremeniti, sicer

nekaterih načrtov ne bo mogoče uresničiti.

Naštete dejavnosti so tista področja, ki jim krajevna skupnost že vrsto let posveča posebno skrb. Da je ta njena skrb upravičena in vsega priznanja vredna, je razvidno, če pogledamo vprašanje reševanja otroškega varstva. Krajevna skupnost ga namerava rešiti s pomočjo drugih dejavnikov. S tem bi bilo v organizirano varstvo zajeto približno 700 otrok, pri čemer pa med otroki — prosilci za vrtce načeloma ne delajo razlik. Otroci v vrtcih niso le iz KS Gradišče, ampak prihajajo tudi iz drugih občin oziroma drugih KS občine Center. Seveda zahtevajo investicije sodelovanje velikega kroga uporabnikov vrtcev. Pomembno je, da akcijo za zagotovitev dodatnih mest v vrtcih podpirajo vse družbenopolitične organizacije, saj tu ne gre le za reševanje otroškega varstva, temveč za prilagoditev rešitev drugih vprašanj otroškega varstva. Tu mislimo predvsem na promet.

Otroci so vse bolj in bolj izpostavljeni prometnim nesrečam. Da bi jih pred njimi čim bolj zaščitili, je nujno, da so vrtci le ob eni prometni žili, ne pa, da v bližini vzgojno-varstvenih ustanov poteka promet z več smeri hkrati.

Pohvale vredno je še zglede sodelovanje delovnih organizacij, ki skušajo, če je le mogoče, priskočiti na pomoč z denarnimi prispevki. Tu je treba omeniti tudi določene težave z lastniki vrtcev, ki pa kljub vsemu dolgoročno ne morejo zavreti prizadevanj občine in KS po nekaterih spremembah na svojem področju.

Nič manj pomembno tudi ni vprašanje družbenega centra, saj mladina pa tudi ostale družbenopolitične organizacije nimajo primerne prostora, kjer bi lahko izmenjavali izkušnje o minulem delu, o vseh tistih prizadevanjih, ki so v preteklosti pripeljala do odseženih uspehov. Mladi so pripravljani delati le tedaj, če imajo na voljo ustrezne prostore. Kaj pomagajo načrti družbenopolitičnih organizacij, ko pa ni mogoče zbrati večjega števila mladih večkrat v mesecu. KS si veliko obeta, ko računa na dodatna sredstva, zbrana s prispevki delovnih organizacij na osnovi podpisanega samoupravnega sporazuma o dodelitvi 300 dinarjev na zaposlenega. Do sedaj je občina pokrivala le izdatke za funkcionalno dejavnost, za ostale potrebe pa ni bilo stalnega in enotnega financiranja, kar za KS vsekakor ni bilo vzpodbudno.

V krajevni skupnosti TABOR so iz prejšnjega srednjeročnega načrta krajevne skupnosti za preteklo obdobje povzeli naslednji nerešeni nalogi: semoforizacijo križišča Njogoševca in Trubarjeve na Hrvatskem trgu in vprašanje vodnjaka na Taboru. V obeh primerih gre za vprašanje načrtov, ki še do danes niso izdelani.

Krajevna skupnost se poleg tega ukvarja tudi s stanovanjsko gradnjo, saj skuša na svoje območje privabiti čim več mladih. Za novogradnjo je po njenem mnenju dovolj prostora v bližini vojašnice, kjer so sedaj barake. Na njenem področju zelo primanjkuje storitvenih obrti. Ljudje so prisiljeni hoditi v druge KS, kjer



je več obrtnikov. Z dogovarjanjem pa bi dosegli, da bi na območju KS odprlo svoje delavnice več obrtnikov različnih strokov, pri čemer bi morali upoštevati lego lokala. Tu ne gre za kašne večje investicije, zato pri KS upajo, da bo vprašanje lahko rešeno v naslednjem petletnem obdobju.

V bodoče bo KS razdeljena na pet sosesk. V ta namen skušajo zagotoviti tudi primerne prostore za zbiranje kra-

janov, ki jih je po dosedanjih cenitvah že blizu 8000. Seveda pa je treba upoštevati, da je v tem številu upoštevano tudi tisto prebivalstvo, ki na tem območju ne stanuje stalno. Tu je končno treba omeniti veliko skrb skupnosti za vprašanje ljudske obrambe, civilne zaštite in onesnaževanja zraka. KS je prepričana, da bo zrak mnogo bolj čist, ko bo celotno

(Nadaljevanje na 11. strani)

## UREDNIŠKA KRAMLJANJA

### »Dogovori« ob koncu tretjega letnika

S pričujočo številko je zaključen letošnji letnik našega občinskega časopisa. V trenutku, ko izrekamo svojim bralcem željo, da bi jim bilo leto 1976 srečno, zdravo in uspešno, hkrati prosimo za opravičilo, če z »Dogovori« niso bili tako zadovoljni, kot bi nedvomno hoteli biti. Uredništvo se prav dobro zaveda svojih mnogih pomanjkljivosti, zato pa občanom obljublja, da si bo prihodnje leto še bolj prizadevalo glasilo izboljšati. Če pravimo »še bolj«, s tem nočemo izraziti niti kančka samozadovoljstva, vendar pa spet nočemo biti tolikanj lažno skromni, da ne bi verjeli, da smo minulo leto tako vsebinsko kot oblikovno vendarle storili korak naprej. Čisto brez napora ni šlo, zakaj naše kadrovske in druge razmere niso bile tako primerne, kakor si bralec morda predstavlja.

Zdaj pa naj nam naši bralci blagohotno dovolijo, da jih nekoliko pokaramo. Kljub temu, da smo jih v tem uredniškem kotičku in tudi sicer vztrajno prosili, naj se pridneje oglašajo s kritikami in nasveti, doslej ni bilo pravega odziva. Niti občinski aktivisti, ki bi bili za konkretno kritiko prvi poklicani, niti ljudje v občinski upravi, niti posamezni občani v tozidih pa v krajevnih in interesnih skupnostih itd., se niso oglašili s kakršnokoli oceno »Dogovorov«. Resda uredništvo glede generalne linije ni v zadregi, saj skuša s sleherno vrstico podpirati politiko ZK in SZDL ter uveljavljati v časniku koristi združenega dela, delegatskega sistema in samoupravnega-socialističnega razvoja sploh, toda veliko vprašanje je, če to opravlja na ustrezen način. Veliko lažje bi nam bilo »pogrupirati«, kako ravnati, če bi se kdaj pa kdaj kdo oglašil in dejal: »Niste učinkoviti! Morali bi delati tako in tako! Dolgočasni ste! S takšnim in takšnim prijemom bi dosegli večje zanimanje!« Všeč bi nam pa seveda tudi bilo, če bi kdo ob kakšni priložnosti dejal: »Slišite, ta članek se vam je pa kar posrečil.« Skratka, veliko lažje bi nam bilo krmariti to našo barko, ko bi nam kdo včasih dal malo vetra, ali pa nas opozoril na ukrepe, s katerimi bi smotrneje vzdrževali pravo smer. Saj je zelo resničen stari ljudski pregovor: Več glav več ve.

Uredništvo upa, da bo prihodnje leto med nami več stikov.

Vse do zadnjega smo verjeli, da bomo v današnji številki lahko napovedali, da bodo v prihodnjem letu »Dogovori« izhajali 14-dnevno in ne več zgolj mesečno. Dinamična rast delegatskega sistema namreč energično terja, da postane obveščanje in komentiranje o tej rasti pogostejše in vsestransko popolnejše. In »Dogovori« se čutijo poklicane, da v prvi vrsti spremljajo prav konstituiranje in učinkovanje delegatskih odnosov! Vrsta težav nam je preprečila, da bi spremenili »Dogovore« v štirinajstdnevnik že z novim letom. Toda dokaj realno se nam zdi zagotovilo, da bomo k zaželenemu tempu prešli vsaj ob polletju ali pa celo že po prvem maju 1976.

Se enkrat: Srečno, zadovoljstva polno leto!

Z. KRŽIŠNIK

# Srednjeročni program razvoja (1975-1980)

(nadaljevanje s 5. strani)

področje priključeno na toplovod. Do tedaj pa bo verjetno preteklo še veliko časa, saj gre tudi v tem primeru za obsežno investicijo. Sedaj je le pet zgradb priključenih na toplovodno omrežje. Nič manj niso pomembna vprašanja socialne pomoči ostarelim. Če upoštevamo, da je le 116 ljudi zaposlenih (od 3000 zaposlenih) v delovnih organizacijah, ki imajo svoj sedež na območju skupnosti, lahko takoj izračunamo, koliko denarja se zbere. Zato je tudi financiranje skupnih potreb dokaj zapletena zadeva.

**KS POLJANE** je bila predstavljena že v prejšnjih številkah Dogovorov. Gre za eno izmed najbolj delavnih skupnosti v občini Center. To pa ne pomeni, da nima nerešenih zadev. Le katera pa je brez njih! Naj naštejemo le nekatere probleme: peš pot od Poljanske ceste do vojašnice Maršala Tita, prizidek ob šoli Toneta Tomšiča in dvorana za telesno vzgojo. Vprašanje peš poti se vleče že vrsto let. Uporabljajo jo številni dijaki in študentje, ki hodijo v bližnje srednje in višje šole. Vzrokov za zamudo pri popravilu je več. Poleg denarja je treba omeniti, da še do danes ni narejen idejni načrt. Isto velja za prizidek pri osonovni šoli.

»Osnovna šola Toneta Tomšiča ima že sedaj veliko šolarjev. Če hočejo pravočasno preiti na celodnevno šolo, morajo čimprej zgraditi prizidek. Pouk preko celega dneva v dosedanjih prostorih ni izvedljiv, saj za učno-vzgojni proces niso zagotovljeni vsi prepotrebni pogoji kot primerno število učilnic, brčkone pa so še drugi. Vendar je prostor tisti pogoj, brez katerega ostalih smotrov, ki jih ima namen izpolniti celodnevna šola ni mogoče uresničiti. Zaradi zavlačevanja pri gradnji prizidka so se močno povečale zahteve po dodatnih sredstvih za izvršitev vseh predvidenih del.

KS je vložila veliko truda.

da je dobila soglasje ustreznih organov za pričetek gradnje. Nič manjši ni problem telesno-vzgojne dvorane in problem — telefonov. Pri KS so prepričani, da jim bodo, tako kot do sedaj, v bodoče stale ob strani vse delovne organizacije na terenu, s katerimi so imeli že sedaj tesne stike. Delovne organizacije so jim večkrat pomagale z denarnimi sredstvi, ko je skupnost hotela izvesti določeno akcijo, denimo ob novem letu in podobno.

Na **PRULAH** je položaj podoben kot drugje. Če ga primerjamo s sosednjo krajevno skupnostjo — Staro Ljubljano — ugotovimo, da je tu sicer manj starih hiš in z njimi tesno zvezanih socialnih problemov, da pa, žal, kljub vsemu tudi tu ni vse tako, kot si vodstvo skupnosti želi. Prule imajo precej velik problem z avtomobilskim prometom. S Prul je namreč zelo težko priti na močno prometno Karloško cesto. Krajevna skupnost že leta opozarja pristojne organe na pereč problem, vendar so bila vsa njena dosedanja prizadevanja zaman. Prometni urad se izgovarja, da morajo prej rešiti vprašanje Karlovskega mostu. Vsi pa vemo, da to vprašanje ne bo rešeno še vrsto let. Saj še niti začeli niso z deli, ki so bila po vseh predvidevanjih načrtovalcev-urbanistov in drugih strokovnjakov predvidena za konec letošnjega leta. To pomeni, da bodo načrtovalci ureditev prometnega problema na Prulah odložili še za leto ali dve, če že ne za več let.

Vse to so zajeli tudi v načrtu za prihodnje petletno obdobje. Problem KS Prule je tudi v tem, ker na njenem območju ni močnejših delovnih organizacij. Torej je ena redkih KS, ki bo v glavnem navezana na dohodke, dobljene na osnovi sklenjenega samoupravnega sporazuma, ki določa, da delovne organizacije dajejo 300 dinarjev na zaposlenega.

V **KS KOLODVOR** imajo nemajhne probleme z otroškim varstvom, prometom, stano-

vanjskim skladom in problemom javnega kopaljšča na Miklošičevi cesti. Vodstvo skupnosti trdi, da je marsikaj rešilo s pomočjo delovnih organizacij, ki ji večkrat dajejo dodatna sredstva, če že ne nudijo drugačnih uslug. Obstoječi vrtec Ane Zihelr je premajhen, saj so tu otroci iz cele Ljubljane. Če bi hoteli pokriti vse potrebe, bi morali imeti še dodatne prostore. Teh pa sedaj še ni. Mnogi otroci zato ostajajo brez prepotrebne varstva. Zato se dogovarja z nekaterimi delovnimi organizacijami, da bi odkupila del trakta ob sedanjem vrtcu na Resljevi cesti. Prostori so dovolj veliki in primerni za otroške igre, to je za osnovno dejavnost vzgoje in izobraževanja v vzgojno-varstveni ustanovi.

Vprašanje prometa je staro. Vleče se že vrsto let. Za sedaj nič ne kaže, da bi ga ustrezno rešili. Postaja milice Center nima toliko miličnikov, da i lahko temeljito nadzorovala sicer že dalj časa zaprto Nazorjevo ulico. Občasni obhodi miličnikov ne zadoščajo, čeprav je treba priznati, da se ti trudijo za vzdrževanje reda na cesti. Soferji avtomobilov parkirajo vozila ne glede na znak »prepovedano parkiranje«. Kaže, da dobro poznajo položaj pri kontroli ulice. Nič manj ni pereče onesnaževanje zraka. Ljudje si sicer želijo toplovodno omrežje. Vedo pa, da v kratkem času tega ni mogoče uresničiti, saj KS ni finančno toliko močna, da bi krila vse nastale stroške. Sedanji način kurjenja pa povzroča, da se oblaki dima dvigajo v nebo, kar še bolj onesnažuje zrak, ki ni dober tudi zato, ker leži Ljubljana v kotlini.

Že vrsto let je na programu tudi vprašanje kopaljšča. Do sedaj je bilo že nič koliko poskusov, da bi zgradili novega. Vedno se zatakne pri denarju. Nihče ga ni pripravljen dati. Vsi pa trdijo, da bo treba v najkrajšem času rešiti nastali položaj. Dejstvo je, da se v

## KAKO JE ŠLO BLAGO IZ LJUBLJANE?

Kakor so bili vsi prehodi za borce preračunani tako, da so vodili do večjih partizanskih enot, tako so vodile do njih tudi vse poti za oskrbovanje. Poti za odpremo blaga — takrat so jih imenovali »kanalke« — sta organizirali Centralna tehnika in vojaška intendantca. Največkrat je v isto smer vodilo po več kanalov, saj je bilo sleherno uro mogoče, da okupator katerega odkrije.

Nekateri kanali so vodili od raznih ljubljanskih tajnih skladišč in javk naravnost do partizanskih enot, večina pa je bila speljana do zbirnih javk ali skladišč v ljubljanski okolici, odkoder so blago odpremili partizanom. Najvarnejše in najmočnejše prevozno sredstvo so bili vagoni s ponarejenimi listinami, s katerimi je Centralna tehnika ob požrtvovalnem sodelovanju železničarjev prepeljala blago do raznih postaj v ljubljanski okolici in tudi na Dolenjsko. V letu 1942 so dobili partizani iz Ljubljane vsaj 20 petnajstonskih vagonov. Ogromno blago sta CT in vojaška intendantca prepeljali s



kopaljšču kopajo predvsem tisti občani, ki doma nimajo lastnih sanitarij. Med njimi so tudi krajanji KS Kolodvor, ki v glavnem stanujejo v močno dotrajanih stavbah. Sedanje kopaljšče je po mnenju nekaterih strokovnjakov nesmiselno obnavljati, saj so sedanje naprave preveč dotrajane. Pa tudi prostor ni najbolj primeren za kopanje.

Edino, kar kolikor toliko od govarja je lokacija, ki je več kot idealna. To pa je v bistvu tudi vse.

Za vprašanje javnega kopaljšča se bodo morali zavzeti vsi odgovorni dejavniki v mestu Ljubljani kot celoti, saj ne gre le za ozke lokalne interese.

**KS STARI VODMAT** smo že predstavili. Vse tisto kar smo zapisali o njenih problemih so prenesli predsedniki KS tudi v svoj načrt za bodoče petletno obdobje. KS je izredno delovna skupnost, čeprav je res, da vsi problemi le še niso odpravljeni.

Skupnost meji na sosednjo občino Moste-Polje. Če želi rešiti določen problem, se mora sem ter tja obračati tudi na

njene občinske organe. V njenem novem osnutku so ponovljeni tisti problemi, ki v bistvu tarejo tudi druge krajevne skupnosti. Nekateri so manj pereči, drugi pa bolj. V KS se zavedajo, da jih bodo odpravili le, če bodo sodelovali z vsemi prizadetimi stranmi.

V krajevni skupnosti se zavedajo, da bodo sicer lahko odpravili nekatere probleme, da pa se bodo sčasoma pojavili novi, ki jih sedaj niti ne morejo predvideti. Ljubljana se zelo hitro urbanizira. To ima sicer določene prednosti, a kljub temu prinaša s seboj tudi določene pomanjkljivosti.

Če pogledamo položaj v posameznih KS, lahko ugotovimo veliko zavzetost za delo. Sem ter tja so sicer določene pomanjkljivosti, ki pa niso le rezultat napak posameznikov. Zanje je potrebna širša družbena akcija, kjer morajo sodelovati vse družbenopolitične sile, za katere pa je sicer znano, da so imele odločilno vlogo, ko so se reševala najbolj pereča vprašanja, nanašajoča se na življenje krajanov po posameznih skupnostih.

Z zaporo Ljubljane je zadal okupator osvobodilnemu gibanju močan udarec. Partizanske čete so se februarja 1942 že pripravljale na pomladansko ofenzivo in so nujno potrebovale stalen dotok novih borcev, orožja, streliva, hrane in opreme.

Zato je partija svojim članom in vsem borcem osvobodilnega gibanja v samem mestu in v okoliških vaseh zadala za takrat najvažnejšo nalogo: prebijanje blokade! To pa je pomenilo razbijanje blokade mestnih ulic in posameznih delov s pospešenimi in čedalje težjimi akcijami. Pomenilo pa je tudi prebijanje blokade mesta, to se pravi, tudi v novih težkih pogojih omogočati odhod ljubljanskih borcev v partizane, redne poštno in kurirske zveze z vsemi slovenskimi pokrajinami in redno oskrbovanje partizanskih enot in tehničnih baz.

Akcije, ki so se že doslej redno vršile po Ljubljani — od sabotaž v tovarnah, preko manjših spopadov z okupatorjevimi vojniki in policijo, pa do likvidacije izdajalcev — so se množile in zaostrile, čeprav v mnogo težjih okoliščinah. Te akcije so okupatorju iz dneva v dan dokazovale, da je sam sebi postavil koncentracijsko taborišče.

Do ograditve Ljubljane z žično ograjo je ljubljansko okrožje obsegalo tudi rajone Polje, Dobrova, Barje, Kozarje, Dravje in Ježica, preko katerih so tekle vse kurirske zveze ter poti za odpremo blaga in tiska. Za te rajone, ki jih je žica odrezala od mesta,

je bilo ustanovljeno posebno, tako imenovano »zunanje okrožje«. Čeprav je velik del tega okrožja ležal med dvema žičnima ograjama — med ograjo, ki je oklepala Ljubljano in med tisto na meji med obema okupatorjema — je uspelo ohraniti večino dotodanjih javk, skladišč, kurirskih zvez in poti za odpremo blaga, ustvariti pa tudi precej novih. Prav tako je tudi ljubljansko vodstvo iskalo in našlo vedno novih in novih poti, da je do »zunanjega okrožja« pošiljalo ljudi in blago in to čez bloke, z vlaki, pa tudi pod in skozi žično ograjo.

Dokumentarna tehnika je seveda takoj ponaredila italijanska prehodna dovoljenja »Lascia passare«, da so z njimi hodili čez blok ilegalci, kurirke in tisti, ki so odhajali v partizane. Toda to je bila zelo nezanesejliva zveza, saj so Italijani od časa do časa za nekaj dni bloke popolnoma zaprli. Razen tega so začeli na blokih skupaj z Italijani straziti tudi belogardistični izdajalci, ki so marsikoga poznali. Potovanje z vlakom je bilo varno le za tiste, ki so jih železničarji skrili. To edino varno zvezo pa je moralo vodstvo očuvati za najnujnejše potrebe. Zato sta dobili Narodna zaščita v Ljubljani in tista v okolici skupno nalogo, da ustvarita skrivne prehode skozi in pod žično ograjo. Žično ograjo so na določenih mestih »preuredili« tako, da so žice na širini približno enega metra lahko odpeli, po uporabi pa spet umetelno zaprli. Take prehode so imenovali »vrata« ali pa

»okna«. »Vrata« ali »okna« so bila preračunana tako, da so ena vodila proti Jaršam, Ježici in Tomačevem, za tiste, ki so odhajali na Podlipoglav, na Starem Viču, ob Glinščici, v Kozarjah za smer proti Dolomitom, na Rudniku pa za smer proti Krimu. Na zunanji strani teh prehodov so borci sprejeli okoliški zaščitniki ali kurirke, ki so jih spravili do partizanskih enot.

## KAKO JE ŠLO BLAGO IZ LJUBLJANE?

Kakor so bili vsi prehodi za borce preračunani tako, da so vodili do večjih partizanskih enot, tako so vodile do njih tudi vse poti za oskrbovanje. Poti za odpremo blaga — takrat so jih imenovali »kanalke« — sta organizirali Centralna tehnika in vojaška intendantca. Največkrat je v isto smer vodilo po več kanalov, saj je bilo sleherno uro mogoče, da okupator katerega odkrije.

Nekateri kanali so vodili od raznih ljubljanskih tajnih skladišč in javk naravnost do partizanskih enot, večina pa je bila speljana do zbirnih javk ali skladišč v ljubljanski okolici, odkoder so blago odpremili partizanom. Najvarnejše in najmočnejše prevozno sredstvo so bili vagoni s ponarejenimi listinami, s katerimi je Centralna tehnika ob požrtvovalnem sodelovanju železničarjev prepeljala blago do raznih postaj v ljubljanski okolici in tudi na Dolenjsko. V letu 1942 so dobili partizani iz Ljubljane vsaj 20 petnajstonskih vagonov. Ogromno blago sta CT in vojaška intendantca prepeljali s

svojimi ilegalnimi vozniki pod premogom ali ogorki, v originalno zaprtih sodih za bitumen ali z vozovi z dvojnimi dnom. Okoliški kmetje so vozili vlago in orožje pod senom ali gnojem. Tako skrite so vozili tudi partizanske ranjence v ljubljansko bolnišnico. Mnoga blaga so prepeljali tudi okoliški trgovci skritega med blagom za njihove trgovine. Najbolj množično pa je bilo prenašanje blaga, saj je pri tem sodelovalo več tisoč ljudi, ljubljanskih delavcev, uslužbencev in dijakov, ki so stanovali v okolici. Kadarkoli so se vračali v svojo vas, so odnesli iz Ljubljane manjše količine najrazličnejših potrebščin od hrane do orožja. Blago so prenašale tudi mlekarice in ženske, ki so nosile ali s cizami vozile razne poljske pridelke na ljubljanski trg, tiste, ki so prihajale v Ljubljano nakupovat, in pa seveda kurirke. Prav ta zveza dokazuje izredno dobro razpleteno organizacijo in množičnost osvobodilnega gibanja, je pa tudi odraz borbenega razpoloženja ljudi, ki so delali na tej fronti, čeprav so jih mnogo aretirali ob blokih in obsodili na več let ječe. Kadar je okupator nadzor na blokih zelo zaostril, se je dogajalo, da so blago podajali čez žično ograjo ali pa tudi skozi »vrata«.

Po podobni poti je šla pošta do vodstva »zunanjega okrožja«, ki jo je potem razposlalo naslovnikom po vsej Sloveniji. Mnogo pošte so si ljubljanske in okoliške kurirke izmenjale z mlečnimi kanglami z dvoj-

nim dnom na blokih, kjer so okoliške kmetice po navadi prodajale mleko.

Po ograditvi Ljubljane so postale izredno važne radijske zveze. Centralni komite KPS in glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet sta vzpostavila radijske zveze s posameznimi večjimi partizanskimi enotami, pa tudi s centralnim komitejem KP Jugoslavije in z vrhovnim štabom. Oddajnik za te zveze je deloval v bunkerju pri mizarju Kosu na Ježici.

Tako okupatorjeva blokada ni mogla zatreti osvobodilnega gibanja v Ljubljani niti uničiti partizanskih enot, ker okupator ni računal s tem, da se ljudstvo, ki se bori za svobodo, ne ustraši nobenega napora, niti smrti. Tudi ni računal s tem, da tako ogorčen boj na življenje in smrt rodi tudi neverjetno iznajdljivost, trdno tovarštvo in enotnost.

Nedvomno je eden največjih uspehov Ljubljane v letu 1942 prav v tem, da je skupaj z okoliškimi organizacijami blokado prebila — lahko bi celo rekli, iz dneva v dan znova prebijala — ter vzdrževala stalne kurirske, poštno in materialne zveze z vsemi pokrajinami, okrožji, s partizanskimi enotami, tehnikami in tehničnimi bazami in celo s partizanskimi in vojaškim vodstvom Jugoslavije. V letu 1942 so bili ustvarjeni pogoji, da je Ljubljana lahko prebijala blokado ne le do kapitulacije Italije ampak tudi pozneje, v najtežjih mesecih nemške okupacije.

MARICA ČEPE